

# Opisni kriteriji kot pogoj za objektivno in zanesljivo ocenjevanje kakovosti ubeseditvenih postopkov

*Descriptive Criteria as Prerequisite for Validity  
and Reliability of Style Procedure Assessment*

## Izvelek

**Ključne besede:**  
ocenjevalni obrazec,  
objektivno ocenjevanje,  
kompleksnejše ravni znanja,  
vzorčni odgovori, kontrolni  
seznam

Pomemben cilj vsakoletnega preverjanja književnega znanja na maturi je objektivno oceniti količino in kakovost ubeseditvenih postopkov. V prispevku so predstavljene vzroki za prenavo in načini ocenjevanja vsebinskega dela maturitetnih esejev. Namesto sedanje uporabe kontrolnega seznama, po katerem preverjamo prisotnost ali odsotnost zahtevanih prvin, je treba uporabiti opisne kriterije in šolske ocene, kakršne uporabljamo pri pouku slovenskega jezika.

## Abstract

**Keywords:**  
assessment form,  
objective assessment,  
higher-level knowledge,  
sample answers, checklist

One significant goal of the Matura examination in literature is an objective analysis of the quantity and quality of style procedures. This paper discusses the assessment methods for the Matura essay content and the rationale for their reform. Instead of using the current checklist to detect the presence or absence of the required elements, descriptive criteria and school grades, such as those used in Slovenian language classes, should be employed.

---

*Kultivirano izražanje lastnega mnenja pomeni tudi pot k oblikovanju dobrih medčloveških odnosov ter skrb za razvoj mladih osebnosti v samostojno misleče državljanke in državljanke.*

---

## 1 Za koga se trudimo

Vsi, ki smo povezani s pisanjem in ocenjevanjem maturitetnih esejev, želimo strokovno dobro ocenjevanje in posledično tudi tako štiriletno poučevanje pisanja esejev, ki bi mlade ljudi spodbujalo k branju leposlovja ter jim omogočilo izraziti svoje lastno doživljanje in razumevanje prebranega ter povedati svoje mnenje na utemeljen in prepričljiv način. Kultivirano izražanje lastnega mnenja pomeni tudi pot k oblikovanju dobrih medčloveških odnosov ter skrb za razvoj mladih osebnosti v samostojno misleče državljanke in državljanke.

V članku želim predstaviti nekatere rešitve, kako posodobiti ocenjevanje tako, da bi omogočilo zaznavanje kakovosti esejev in s tem zasluženno višje ocene ter zvišalo objektivnost, zanesljivost in pravičnost ocenjevanja.

## 2 Soobstoj dveh matur

Po nekajletnem premoru, ko je bila matura zaradi usmerjenega izobraževanja odpravljena, so jo leta 1995 maturantje in maturantke<sup>1</sup> ponovno opravljali, in sicer prvič v naši tradiciji kot zunanji izpit, enak za vse. Vmes so leta 1992 pri nas prvič maturirali dijaki v programu mednarodne mature (in sicer v Ljubljani in Mariboru, od leta 2010 naprej tudi v Kranju in po letu 2021 v Novem mestu).

Matura je bila obnovljena in evropsko posodobljena (Budini, 1995, str. 7). Pri slovenščini je bil npr. vpeljan esej, ki smo ga do tedaj poznali kot spis oz. literarno nalogo. Učitelji in dijaki smo se v pripravah na maturo seznanili z načrtovanjem pisanja vsebinskih delov eseja in z zahtevnejšimi ubeseditvenimi postopki. V letu 1992 se je pripravljalo tudi ocenjevanje z opisnimi kriteriji (Čokl, 2001, str. 33), ki naravno sodijo k pisanju eseja. Dijakom so znani vnaprej, spoznavajo jih med učenjem, se v skladu z njimi pripravljajo na maturo in jih tam tudi upoštevajo. Toda pred izvedbo mature je bil izbran drugačen način ocenjevanja, ki ga uporabljamo še danes.

## 3 Na maturi ocenjujemo predvsem načine razvijanja teme

Kaj ocenjujemo na maturi? Ker se maturitetni sklop besedil vsako leto spremeni, lahko trdimo, da glavni cilj preverjanja ni poznavanje konkretnih literarnih besedil, ampak predvsem z njimi povezana možnost predstavljanja, povzemanja, razlaganja, utemeljevanja, primerjanja, posploševanja in vrednotenja literarnih prvin. Ocenjujemo torej predvsem načine ubeseditve ali slogovne postopke oz. načine razvijanja teme, ki jih poučujemo vsa štiri srednješolska leta. Ti so podlaga, na kateri kandidati dokazujejo lastno doživljanje in razumevanje vsakokratnega literarnega sveta ter zmožnost ubeseditve v koherentnem in jezikovno ustreznem eseju.

---

1 V nadaljevanju se moške oblike samostalnikov učenc, dijak, kandidat, maturant, učitelj in državljan enakovredno nanašajo na ženski spol teh besed.

## 4 Predsodki niso potrebni

**P**redsodki v zvezi z uporabo opisnih kriterijev niso potrebni. V mislih imam tri vrste zadržkov. Prvi nastajajo v strahu, da dijaki niso sposobni samostojno napisati celovitega besedila in zato potrebujejo natančna navodila, drugi rastejo iz subjektivnega nezaupanja do vsega tujega, tretji pa morda iz slabega poznavanja načina ocenjevanja pri drugih maturitetnih predmetih.

Prvi predsodek je neutemeljen, saj v poročilu za lansko maturo (Saksida, 2022, str. 10) lahko preberemo, da so bili rezultati kljub zahtevnejšim taksonomskim ravнем pri eseju boljši kot prejšnja leta. Hkrati je tako mišljenje pravzaprav zrcalna slika deklariranega problema, namreč da zunanji ocenjevalci ne znajo uporabljati opisnih kriterijev (Krakar Vogel in Šimenc, 2000, str. 24). Vendar so številne šole v obdobju po letu 2000 na pobudo ZRSŠ začele uvajati in tudi uporabljati opisne kriterije. Dejstvo je tudi, da zunanji ocenjevalci, ki so hkrati učitelji, pri ustnem delu izpita iz slovenščine na maturi, pri katerem ni znano, katero vprašanje bo izvelel kandidat, vsako leto uporabljajo iste opisnike za vse štiri kriterije – od branja in obravnave odlomka do preglednih vprašanj iz književnosti s po tremi oz. sedmimi stopnjami znanja. To govori v prid izkušnjam in možnostim ocenjevalcev. Poleg tega je bilo že na lanski maturi (maj 2022) za jezikovni del esejev uvedeno opisnokriterijsko ocenjevanje, ki so ga uporabili vsi zunanji ocenjevalci – in tudi ocene so se zvišale (Letno poročilo, 2022, str. 38). Znanje za delo z opisnimi kriteriji ocenjevalci torej imajo – opogumiti se je treba še za ocenjevanje vsebinskega dela esejev.

Strah pred tujim ni smiseln. Opisne kriterije sta v začetku 20. stoletja izumila Rusa, jih izvozila v Ameriko, od tam pa so prišli nazaj v Evropo, kjer jih pri maturi uporablja večina držav.

In kaj vemo o ocenjevanju kratkih sestavkov na temo književnosti pri drugih jezikovnih predmetih od angleščine do španščine? Kandidati morajo napisati esejsko besedilo, v katerem dokazujejo svoje zmožnosti razumevanja, utemeljevanja in primerjanja – pri italijanščini tudi kritičnosti in izvirnosti – in prav pri vseh so za ocenjevanje uporabljeni opisni kriteriji. Pa tudi pri nekaterih nejezikovnih predmetih – npr. filozofiji, likovni teoriji in sociologiji. Zanimivo je, da pri francoščini in ruščini ocenjevalci uporabljajo opisne kriterije tudi za ocenjevanje neumetnostnega besedila.

## 5 Poučna zgodba o opisnih kriterijih in zunanjih ocenjevalcih

**N**a Republiškem izpitnem centru se je pred leti skupina tridesetih zunanjih ocenjevalcev urila v uporabi različnih vrst meril in opravila 1350 ocenjevanj maturitetnih esejev (Čokl in Cankar, 2008, str. 32). Za vajo je ocenila tudi esej, ki sta ga na maturi 2005 skladno ocenila dva ocenjevalca z 39,5 točke od skupaj 50 točk. Pri ponovnem ocenjevanju ga je trideset ocenjevalcev z opisnimi kriteriji ocenilo z 20 do 27 točkami, torej med nezadostno in zadostno oceno – kolikor je bila realna vrednost eseja. Presenetila nas je visoka skladnost skupine ocenjevalcev, ki se je v delo z opisnokriterijskim ocenjevanjem na krajšem seminarju šele uvajala. Zanimivo je pa to, da je skupina petnajstih ocenjevalcev želela preveriti stabilnost rezultatov na maturi pri petnajstih esejih z enako 39 točkami. Z istimi merili kot na maturi so se rezultati raztezali med 20 in 47 točkami. Na podlagi tega lahko sklenemo, da opisni kriteriji omogočijo skladnejše ocenjevanje in povečajo zanesljivost ocenjevanja.

## 6 Osnovnošolska raven pisanja spisov za maturo ni primerna

Od maturantov pričakujemo kompleksno znanje, saj so pri svoji starosti sposobni abstraktnega mišljenja, reševanja problemov, opazovanja pojavov vsaj z dveh zornih kotov ipd.

Od maturantov pričakujemo kompleksno znanje, saj so pri svoji starosti sposobni abstraktnega mišljenja, reševanja problemov, opazovanja pojavov vsaj z dveh zornih kotov ipd. Trenutno z esejskimi zahtevami ne izvabimo iz njih vsega, češar so zmožni napisati, ker je njihovo načrtovanje eseja vsebinsko preveč usmerjeno. To je dediščina starejše didaktične prakse. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je Milan Dolgan v *Jeziku in slovstvu* (Dolgan, 1981 in 1983) predstavil pripravo šolskih nalog za učence višjih razredov osnovne šole. Poleg oblikovanja naslovov je pozornost namenil navodilom. *Zaradi težine spisa* je učencem ponudil *spisni načrt* ali *naslove kompozicijskih delov spisa*. Imenoval jih je *razčlenitvene točke*, s katerimi *izčrpno odkrivamo glavno vsebino* spisa. Prav tako danes po nepotrebnem pomagamo maturantom, saj jim narekujemo vsebino in potek eseja. Po eni strani gre za nezaupanje v njihove kognitivne zmožnosti, po drugi pa za odvzemanje možnosti, da bi samostojno izrazili tisto, kar jih je nagovorilo v času prebiranja leposlovnih del. Posredno jim odrekamo samostojnost, ki je zanje v tem obdobju pomembna.

## 7 Maturantom ni treba pisati po nareku

Odkar imamo na maturi esej, dijake učimo pisanja natančno po navodilih zato, da dobijo čim več točk. Pripravljamo jim preglednice s skrbno razčlenjenimi navodili in ubeseditvenimi postopki, po katerih naj bi preverili, ali so v svojem poskusnem eseju napisali dobesedno vse, kar se od njih zahteva. Če pogledamo z distance, je stvar kontradiktorna, kajti v svojem lastnem eseju morajo dijaki preverjati, ali so v njem našli vse tuje misli. Maturantje morajo znati z lastno analizo in sintezo samostojno ugotoviti, kaj menijo o prebranih besedilih – čeprav na predpisani naslov.

## 8 Ključni problem

Zakaj esejska navodila predstavljajo tako težavo? Zato ker iz njih neposredno in natančno izhaja ocenjevanje. Če bi navodila obveljala le kot smernice, kakor so bila zamišljena sprva, potem njihovo popolno upoštevanje ne bi bilo potrebno. Ker pa ocenjujemo na tak način, da preverjamo predvsem prisotnost oz. odsotnost v navodilih zahtevanih vsebin, se morajo kandidati teh navodil tudi najnatančneje držati. Težava je že v izhodišču. Za ocenjevanje smo si izbrali tako imenovani kontrolni seznam (angl. *check-list*) oz. nekoliko izboljšani seznam z dodeljevanjem točk (Assessment Grading Tools), po katerem odključamo, kaj je v eseju prisotno in kaj manjka. Pri tem vsakemu »odgovoru« dodelimo po nekaj točk, pri čemer nimamo meril, s katerimi bi določili, za kakšno kakovost odgovora kandidat prejme ali izgubi določeno število točk. Gre predvsem za kakovost. Vzorčni odgovori ocenjevalcem ne morejo biti v pomoč in so v strokovni literaturi močno odsvetovani (Ahmed in Pollitt, 2009, str. 67), saj je vsak esej tvorba zase, vsaj naj bi bil, ker vsak kandidat piše po svoje. In tukaj je kleč. Vsak kandidat naj bi pisal po svoji lastni zamisli, mi pa mu zabičamo, da se mora strogo držati navodil, zato da ocenjevalci v vzorčnih »odgovorih«, ki so uglašeni na navodila in jih uporabljamo namesto meril, prepoznamo približno vrednost kandidatovega pisanja. Dijaki torej »odgovarjajo« natančno po navodilih, ocenjevalci pa ocenjujemo natančno po vzorčnih »odgovorih«. Šolski esej, ki smo ga kot besedilno vrsto na novo uvozili iz tujine, ima to prepoznavno lastnost, da je zastavljen kot *poskus* obravnave izbrane teme, pri kateri mora dijak s premišljenim utemeljevanjem dokazati, da njegova teza v zvezi z esejskim vprašanjem drži.

---

Vzorčni odgovori  
ocenjevalcem ne  
morejo biti v pomoč  
in so v strokovni  
literaturi močno  
odsvetovani,  
saj je vsak esej tvorba  
zase, vsaj naj bi bil,  
ker vsak kandidat  
piše po svoje.

---

Sposobni morajo biti prepoznati temo, se do njene problematike opredeliti, samostojno izbrati ustrezne vsebinske poudarke (!), samostojno načrtovati zaporedje svojih trditev in ponazoritev, ki osvetlujejo naslovni problem, ter s tehtnim uvodom in zaključkom prepričati ocenjevalca, da je njegov pristop k problemu izviren in pravilen oz. sprejemljiv. Z esejem bi morali uporabiti tudi pripadajoči način ocenjevanja, to so opisni kriteriji. Gre za enak pristop kot pri ocenjevanju znanja na ustnem maturitetnem izpitu iz slovenščine: ker ne vemo, kako bo kandidat samostojno razvijal naslovno temo, uporabimo opisne kriterije. Učitelji in dijaki jih morajo vnaprej poznati – tako kot pri ustnem izpitu. Seveda z dodatkom podrobnejših vsebinskih in idejnih rešitev, ki so v pomoč ocenjevalcem. V spominu je ostal primer z lanske mature na temo tujstva. Zunanji ocenjevalci smo se pred ocenjevanjem esejev sporazumeli, da bomo odgovore v zvezi s Hedo iz *Čudežnega Feliksa* upoštevali kot sprejemljive, tudi če bo ta literarna oseba obdelana »bolj na hitro«. Med pripravami na maturo pa je neka dijakinja s Srednje šole za oblikovanje in fotografijo v Ljubljani napisala tako obsežno in utemeljeno predstavitev Hede, da je res poskrbela za presenečenje. (Sestavek je dosegljiv v uredništvu.) Primer nas uči, da kandidatovega doživljanja in bralnega odzivanja res ne moremo predvideti in tudi ne predpisovati, ampak moramo imeti orodje, s katerim oboje lahko ocenimo.

## 9 Martin Silvester leta 1960 o slovenskem šolskem eseju

V nasprotju z Dolganom, ki je pisal o spisih v osnovni šoli, je Martin Silvester (1959 in 1960) napisal tri obsežne članke o literarnih nalogah v srednji šoli. Današnji razpravljalni esej je imenoval *razprava*, v kateri je dijak podal pravilno in dokončno rešitev vprašanja, današnji razlagalni esej pa preprosto *esej*, v katerem so dijaki samo poskušali rešiti neko vprašanje na bolj subjektiven in ustvarjalen način. Navodil za pomoč dijakom ni uporabljal, ampak je izjemno poudaril potrebo, da si dobro pripravijo premišljen načrt, po katerem bodo znali *snov ali misli razporediti*. Za ocenjevanje je uporabil lastne kriterije, pri čemer je za vsebino natančno navedel, kdaj je ta dobra – glede na *pravilnost podatkov, dosledno in logično izpeljane sklepe, povezavo z naslovom, uporabljene citate* itd. V zvezi z zgradbo eseja oz. današnjimi načini razvijanja teme je navedel analizo, sintezo, sklepanje, primerjanje, vzporejanje in uporabo, kar nam je vse znano.

Dijaki so torej pisali brez navodil, učitelji pa ocenjevali brez vzorčnih odgovorov. Silvester je pri ocenjevanju razprav omenjal tudi *izvirnost prijema, samostojnost podajanja in osebni odnos do snovi. Take naloge morajo torej biti res samostojne rešitve zastavljenih vprašanj /.../, ne pa slepe obnove ožjih, v šoli obdelanih tem*. Sedanji način ocenjevanja tej paradigmi ne sledi.

## 10 Publikacije, ki spremljajo maturo

Kako naprej? Temeljito obdelovanje maturitetnih tem v razredih je samoumevno, saj odpira vsebinska in idejna vprašanja literarnih del, predvsem pa z bodočimi maturanti vadimo pisanje načinov ubeseditve. V pomoč so jim tudi publikacije iz zbirke *Esej na maturi*, v katerih dobijo neposreden vpogled v pisanje in ocenjevanje vsakoletnega maturitetnega eseja. Na ta način so nehote vsiljene vsem sprejemljive interpretacije že oblikovanih pogledov na literarna dela maturitetnega sklopa, ki se v določeni količini nato res znajdejo med zahtevami uradnega eseja. Verjetno je vsako leto pri iskanju maturitetnega naslova težko najti nalogo za »še neobdelano« temo.

V publikacijah, ki spremljajo maturo, bi iskali tiste pisce, ki ponujajo največ odprtih in divergentnih vprašanj, tudi provokativnih, takih, ki omogočajo netipične odgovore, za katere sta potrebna nov zorni kot in nova sinteza.

Kontrolni seznam je treba nadomestiti z opisnimi kriteriji, s katerimi lahko ocenimo več kakovostnih ravni kandidatovega znanja.

Naslove esejev je treba oblikovali kot vprašanja, ki imajo načelno tri rešitve (soglašam, delno soglašam, ne soglašam z neko trditvijo), navodila pa zapisati le kot usmeritev v pisanje, čemur bi se dijaki hitro prilagodili. Saj vemo – učenci vseh časov se učijo tisto, kar se ocenjuje. V publikacijah, ki spremljajo maturo, bi iskali tiste pisce, ki ponujajo največ odprtih in divergentnih vprašanj, tudi provokativnih, takih, ki omogočajo netipične odgovore, za katere sta potrebna nov zorni kot in nova sinteza. Tako raven zahteva tudi vsakoletni maturitetni katalog za splošno maturo (Maturitetni izpitni katalog, 2021, str. 17) na obvezni III. ravni zahtevnosti miselnih procesov kot *samostojno reševanje novih problemov, kot kritično in utemeljeno vrednotenje pojavov ter izvirne rešitve v novih okoliščinah*. Zahteve po samostojnosti in izvirnosti reševanja naslovnega problema pri slovenščini bi bilo smiselno bolj upoštevati.

## 11 Od kontrolnega seznama k opisnemu ocenjevanju

Če bomo spremenili način ocenjevanja, se bo spremenil tudi način poučevanja esejev, kar je za odrasčajoče ljudi zelo pomembno. Štiri leta štirikrat tedensko jih lahko vzgajamo k vodljivosti ali pa k samostojnosti. Število ur, dni in let v njihovem pomembnem razvojnem obdobju ni zanemarljivo.

Že večkrat se je izkazalo, da ocenjevanje s kontrolnim seznamom ni perspektivno, ker nam ga z nobeno spremembo ni uspelo izboljšati (Šimenc in Tomaževič, 2015, str. 246). Nadomestiti ga je treba z opisnimi kriteriji, s katerimi lahko ocenimo več kakovostnih ravni kandidatovega znanja: od uporabnosti njegovega znanja z uporabo predpisanih ubeseditvenih postopkov do bralnega odziva, izvirnosti in prepričljivosti reševanja naslovnega problema. Pri ocenjevanju iz vsakdanje šolske prakse vemo, da učitelji iščemo odgovore na vprašanja: kaj in koliko se je dijak naučil, ali naučeno razume in zna samostojno uporabljati ter ali ima do naučenega osebni odnos in si zna s tem pomagati v vsakdanjem življenju. Gre za podatkovno, procesno in odnosno oz. odzivno znanje. Ko so omenjeni trije kriteriji vsebinsko izpolnjeni s tekočo literarno snovjo, določimo za vsak kriterij ustrezno število stopenj, s katerimi opišemo znanje tako, da se kakovost znanja opazno razlikuje od stopnje do stopnje. V pomoč naj nam bo skrajno preprosta ponazoritev sestavljanja opisnikov za kriterij »čistoča«, ki sem si ga izposodila iz tuje prakse (Čokl, 1999, str. 296). Opisniki so poenostavljeni, gre za čim večjo jasnost.

**Preglednica 1:** Opisniki za kriterij »čistoča«:

Točke	0	1	2	3	4	5
Za čistočo dobi vsako nadaljnjo točko, če	je videl vodo	pozna vodo in milo	vodo uporabi enkrat na teden	vodo in milo uporabi enkrat na teden	uporablja milo in vodo ter ve, kaj je dezodorant	vsak dan uporablja vodo, milo in dezodorant

Če opise prenesemo na literarno raven, lahko katero koli zahtevo stopnjujemo tako, da se kakovost znanja opazno loči med seboj. Za kakovost razčlenjevanja ali analizo, ki je podlaga večine drugih slogovnih postopkov, npr. razlaganja, primerjanja in vrednotenja, lahko uporabimo naslednje pregledne opisne stopnje.





pri slovenščini, ne pa pri matematiki in angleščini (Čokl, 2008, str. 34). Pri tem moramo poudariti, da gre za izjemno odgovorne, marljive in nadarjene kandidate ter da vodeni esej iz književnosti ni zahteven (Letno poročilo, 2022, str. 38). Način ocenjevanja nam pri esejih umetno znižuje ocene in ni odraz neznanja kandidatov ali njihove nesposobnosti ustvarjalno in samostojno razmišljati, temveč neustreznega vrednotenja njihovega znanja in sposobnosti. Poleg tega nam ni znano, koliko dodane vrednosti oz. dodatne kakovosti je bilo v kakšnem eseju, ki je nismo upoštevali – zagotovo pa je ni bilo pri vseh kandidatih enako. Zaradi tega so ocenjeni tudi nepravilno.

Zaradi takšnega ocenjevanja so razočarani tudi učitelji. Štiri leta se trudijo z dijaki, jim pripravljajo vsakovrstne naloge in preglednice, jih urijo v pisanju ubeseditvenih postopkov, kontrolirajo njihovo natančno poznavanje vsebine, si izmišljajo številne naslove oz. zavezujoča esejska navodila itd., na koncu pa dijaki, ki so imeli slovenščino vsa štiri leta oceno odlično, za esej dobijo oceno dobro.

### 13 Oceniti je treba ubeseditvene postopke

**T**ežav ne moremo rešiti s prištevanjem novih dodatnih točk, saj nam manjka merilo za ocenjevanje ubeseditvenih postopkov ali načinov razvijanja teme. Oceniti moramo prav te! Če kandidati »slepo« preberejo predpisana dela s pomočjo maturitetnih priročnikov, je višja kakovost njihovega utemeljevanja bralnega doživetja nemogoča. Z uporabo primernih opisnih kriterijev bi dosegli tudi to, da bi več dijakov poglobljeno prebralo knjige, saj bi vedeli, da natančno strukturiranih navodil v eseju ne bo, da bodo morali naslovno temo razviti samostojno in neobremenjeno, ker bodo resnično smeli izraziti svoje mnenje o tem, kar so prebrali.

Vzemimo za primer ubeseditveni postopek primerjanje. Vemo in vnaprej smo dogovorjeni, da morajo kandidati postaviti uvodno trditev o smiselnosti primerjave dveh literarnih prvin, razčleniti vsako posebej, poiskati podobnosti in razlike med njima ter na koncu ubesediti spoznanje, do katerega so po primerjavi prišli. Kakovost njihovega primerjanja lahko ocenimo – ne točkujemo, če prej določimo stopnje, s katerimi opišemo kakovost tega postopka.

**Preglednica 5:** Točke oz. ocene za kakovost postopka primerjanja:

Točke	0	1	2	3	4	5
Kakovost primerjave	Primerjave ni ali ni smiselna.	Poskus primerjave je le nakazan.	Primerjava členov je preprosto razložena.	Primerjava je razložena in delno utemeljena, a nima vseh delov.	Primerjava je razložena, utemeljena in ima vse zahtevane dele.	Poglobljeno razložena in prepričljivo utemeljena primerjava ima vse dele.

Enako storimo tudi za ostale ubeseditvene postopke oz. načine razvijanja teme. Povejmo, da je mogoče opise vseh zahtevanih ubeseditvenih postopkov – vključno z realizacijo vsebinskih izpeljav – strniti na en sam ocenjevalni list, na katerem ocenjevalec samo podčrtuje tisto, kar prepozna v eseju. Pri tem ne potrebuje številnih vzorčnih odgovorov kandidatov. V dodatno pomoč so mu samo vsebinska in idejna izhodišča, pripravljena za aktualni maturitetni sklop. Primer je razložen in ponazorjen v *Jeziku in slovstvu* (Čokl in Bucik, 2016, str. 23) in na kratko tudi na koncu tega prispevka. Za vsakokratno ocenjevanje razlaganja, primerjanja, vrednotenja itd. potrebujemo stopnjevane opise kakovosti, da lahko izberemo ustrezno oceno.

## 14 Ocene namesto točk

Razlika med oceno in številom točk je v informativnosti. Ocena zadostno (2) pomeni začetek pozitivnega znanja, pri večjem številu točk pa ne vemo, kje se zadostno znanje začne. Dve točki od šestih stopenj ne pomenita nujno pozitivne ocene, saj običajno razmišljamo o 50-odstotnem pragu za pozitivno oceno, kar pri šestih stopnjah pomeni tri točke, ne dveh.

Ali naj torej zelo dobro primerjavo v eseju ocenimo z 12 točkami ali z oceno odlično (5)? Če se odločimo za točke, smo pred dilemo, kako naj z njimi ovrednotimo slabšo ali pa dokaj dobro primerjavo. Slabšo z npr. 2 ali 3 ali 4 točkami? Dokaj dobro primerjavo z 9 ali 10 ali 11 točkami? Ker nimamo meril, torej nimamo opisane oz. definirane kakovosti in količine znanja za točke od 0 do 12, moramo točke dodeliti po občutku, kar pomeni, da se analitično ocenjevanje spremeni v ocenjevanje – po občutku! Mimogrede, ocenjevanje z opisnimi kriteriji je analitično, ne celostno, saj najprej določimo kriterije, kaj bomo ocenjevali, nato pa vsakega opišemo glede na količino in kakovost znanja od 0 do 5 ali več točk.

Učitelji iz vsakdanje prakse vemo, da ocena 3 velja za trdno osnovno znanje, ocena 2 pa za šibko osnovno znanje. Da ocena 4 pomeni temeljito znanje, ocena 5 pa temeljito in poglobljeno znanje. Ko nihamo med oceno +3 in -4, vemo, da izbiramo med osnovnim in temeljitim znanjem. Opisi stopnjevanje kakovosti znanja s šolskimi ocenami od 1 do 5 nam pomagajo, da med ocenjevanjem zlahka najdemo ustrezno oceno za primerjavo, ki jo pravkar presojava v eseju. Če razmišljam s točkami, potem ne vem, kakšno delno oceno dodelim kandidatu, če izberem 9 točk od 12. Je to dobra ali prav dobra ocena? In na podlagi česa? Kako naj ločim kakovost primerjave med 6, 7 in 8 točkami? Če pa izberem delno oceno 4, točno vem, da njegova primerjava vsebuje sicer vse zahtevane dele, ni pa dovolj poglobljena in dovolj prepričljivo utemeljena.

## 15 Šolske ocene so najuporabnejša taksonomska lestvica

Šolske ocene od ena do pet so nam najbolj znane, hkrati pa tudi najuporabnejše, saj lahko na kratek in pregleden način stopnjujejo količino in kakovost znanja.

**Preglednica 6:** Šolske ocene od ena do pet pregledno razvrščajo znanje:

nzd (1)	zd (2)	db (3)	pd (4)	odl (5)
napačno ali odsotno znanje;	šibko osnovno znanje;	trdno osnovno znanje;	temeljito znanje;	temeljito in poglobljeno znanje;
napačni ali odsotni podatki in izpeljave	malo podatkov, redke smiselne izpeljave	dovolj podatkov, smiselne izpeljave	večina podrobnosti, utemeljene izpeljave	temeljito znanje, osebni bralni odziv, nadgradnja

Taksonomske stopnje znanja se v tej preprosti lestvici kažejo tako, da izrazi *malo*, *dovolj*, *večina* ipd. kažejo na količino znanja, izrazi *smiselno*, *utemeljeno*, *osebni odziv* ipd. pa na kakovost znanja.

## 16 Objektivnost in pravičnost ocenjevanja

Prav iz opore, ki jo ima ali pa je nima ocenjevalec med svojim delom na voljo, raste objektivnost. Če pri 8 točkah, kolikor jih imam npr. na voljo za primerjanje, ne vem, kakšno kakovost natančno pomenijo točke med 3 in 6, potem je izbor subjektiven in arbitraren. So 4 točke polovično znanje in s tem ustrezajo oceni zadostno ali so nekje na sredi in ustrezajo oceni dobro? Če pa k točkam zapišem ocene, npr. 0–3 točk je nezadostno, 4 je zadostno, 5 točk pa dobro, potem do pomote ne more priti. 4 točke od 8 dodelim takrat, ko gre za šibko osnovno znanje, torej je primerjava členov samo preprosto razložena in ni utemeljena, seveda tudi ne vsebuje vseh delov primerjave. Ocenjevalec mora vedeti, zakaj prisodi izdelku določeno oceno. Če ne zadene vsaj razreda ocene, je sistem ocenjevanja manj primeren in njegovo delo premalo objektivno.

Ko ocenjujemo primerjanje kot ubeseditveni postopek, poleg vsebine ocenjujemo tudi izvirnost in spretnost primerjave, večje število primerjanih členov, natančnost, poglobljenost, prepričljivost, osebni odziv in vse, kar si ocenjevalci – nevede in nehote subjektivno – predstavljamo pod kakovostnim primerjanjem. Prav zato potrebujemo oporo za ocenjevanje. Če se zgodi, da ima primerjava kandidata, ki ji želimo dodeliti 4 točke in s tem oceno zadostno, vse sestavne dele – čeprav za to oceno v opisnikih niso predvideni – moramo izbirati med zadostno in dobro oceno, torej med šibkim in trdnim osnovnim znanjem. Ocenjevalec presoja, kar pomeni, da pretehtava, ‚ocenjuje‘. *Ocenjevanje* ni robotsko delo, ampak je po SSKJ *izražanje mnenja, sodbe*. Ocenjevalec mora torej presoditi, ali je kandidatova primerjava vredna ocene zadostno ali dobro. Odloča se med dvema razredoma ocen. V primeru, da se odloči na podlagi opisnikov, to je strokovno opisane stopnje kakovosti, je njegova ocena objektivna. In ko do podobne dileme pride pri naslednjih kandidatih in se pri vseh odloča na podlagi istih meril, je njegovo ocenjevanje tudi pravično. Opisni kriteriji so torej v veliko pomoč ocenjevalcu, hkrati pa tudi zagotovilo za objektivnost, pravičnost in zanesljivost ocenjevanja. Tudi pri vpogledih v končne ocene kandidatov po maturi so trdna podlaga za interpretacijo rezultatov.

## 17 Razvoj eseja je na pravi poti, ocenjevanje eseja pa še ne

Ker je matura zastavljena razvojno, je treba vanjo nenehno vnašati izboljšave (Budin, 1995, str. 10). Jezik se že ocenjuje z opisnimi kriteriji, velik korak naprej je narejen tudi pri esejski zgradbi, saj se od kandidatov pričakuje čedalje samostojnejše postavljanje teze in razvijanje podteza (Velikonja Kolar, 2021, str. 221–229), tudi v navodilih so po novem zahtevane višje taksonomske ravni znanja (Izpitna pola I, maj 2022), zato lahko pričakujemo, da bodo kandidati kmalu začeli pisati bolj samostojno. Nerešeno pa ostaja pomanjkanje ustreznih meril. S preštevanjem količine zapisanega znanja ne moremo oceniti kakovosti znanja.

## 18 Priročno analitično ocenjevanje, ki zaznava kakovost ubeseditvenih postopkov

Uporaba opisnih kriterijev bi tudi pri vsebini esejev zaslužno dvignila ocene. Za ponazoritev nezahtevne, vendar korektnega načina ocenjevanja uporabimo primer z letošnjega predmaturitetnega preizkusa (7. marec 2023). Razpravljalni esej z naslovom *Ali so stranske osebe v Grumovem Dogodku v mestu Gogi in v Smoletovi Antigoni pomembne za razumevanje sporočilnosti obeh dram* sta spremljala dva

kratka odlomka iz obeh dram in navodila: *Na podlagi celotnih dram označite stranske književne osebe iz obeh odlomkov. Primerjajte njihov vpliv na dramsko dogajanje in dramsko vzdušje. Pojasnite, kako stranske književne osebe sooblikujejo sporočilnost obeh dram. Presodite, ali je katera od stranskih književnih oseb iz obeh navedkov podobna sodobnemu človeku.*

Najprej določimo vrste znanja.

Podatkovno znanje:

natančno poznavanje obeh dram

Procesno znanje oz. načini razvijanja teme:

A – označevanje stranskih oseb

B – primerjanje vpliva stranskih oseb na dramsko dogajanje in dramsko vzdušje

C – pojasnjevanje z razlaganjem in utemeljevanjem o sooblikovanju sporočilnosti

Č – presoja z utemeljevanjem o aktualnosti stranskih oseb

Odnosno znanje:

osebni odziv, dojemanje sporočilnosti obeh dram

Zahtevane vrste znanja razdelimo na pet taksonomskih stopenj z ocenami:

- poglobljeno in temeljito znanje (+5, 5, -5)

- temeljito znanje (+4, 4, -4)

- trdno osnovno znanje (+3, 3, -3)

- šibko osnovno znanje (+2, 2, -2)

- pomanjkljivo ali napačno znanje (+1, 1, -1)

Ocenjevalcem v pomoč sestavimo vsebinska in idejna izhodišča (Čokl, 2013, str. 101) na podlagi obeh dram, za ocenjevanje pa oblikujemo ocenjevalni obrazec, v katerem samo podčrtujejo tisto, kar vidijo v eseju, ki ga imajo pred seboj.

V obrazcu sta ocenjeni količina in kakovost znanja. Poleg podatkovnega znanja so ocenjeni tudi ubeseditveni postopki, ki so temelj vsakoletnega maturitetnega ocenjevanja. Ocenjevalec podčrtuje tisto, kar je za »njegov« esej aktualno, in se na podlagi ocen, ki so niansirane s plusi in minusi (+3, 3, -3), odloči za dodelitev ocene za vsebinski del eseja. Temu se pridružijo še ocene za jezik, kar skupaj sooblikuje končno oceno eseja.

Ocenjevalci s takim pripomočkom nimamo posebnega dela, saj se hitro navadimo na osnovno strukturo obrazca, ki se iz leta v leto ne spreminja. Pospremi jo le aktualna vsebina predpisanih književnih del. Tako so vzorčni odgovori za ocenjevanje nepotrebni – saj jih učitelji tudi v šolah ne uporabljamo, ampak smo med procesom ocenjevanja v tistem pogovoru med avtorjem eseja, avtorjem leposlovnega dela in načinom ocenjevanja, ki nam postane znano in utrjeno.

Preglednica 7: Ocenjevalni obrazec za vsebinski del eseja s predmaturitetnega preizkusa (marec 2023):

+5 5 -5	A	<b>Oznaka</b> stranskih oseb zajema njihovo zunanost, notranost, delovanje in posledice delovanja (zase oz. okolje). Je primerno podrobna, poglobljena in učinkovita.	TEMELITO IN POGLOBLJENO ZNANJE
	B	<b>Primerjava</b> vpliva stranskih oseb iz obeh odlomkov temelji na pomembnih podrobnostih ter zajema dramsko dogajanje in dramsko vzdušje; je temeljito in poglobljeno razložena in utemeljena; vsebuje večje število podobnosti in razlik; ima učinkovito uvodno trditev in prepričljivo zaključno ugotovitev.	
	C	<b>Pojasnilo</b> sooblikovanja sporočilnosti je navedeno za vseh pet stranskih oseb iz uvodnih odlomkov in za obe drami. Razlaga je temeljita in prepričljiva ter prehaja v sintezo z navajanjem posledic. Dojemanje sporočilnosti obeh dram je poglobljeno in prepričljivo utemeljeno. Opazen je osebni odziv.	
	Č	<b>Presoja</b> o aktualnosti stranskih oseb vsebuje razumevanje pojma <i>sodobni človek</i> in upošteva eno ali več stranskih oseb. Osebno mnenje je izvirno, utemeljeno in prepričljivo; presoja je razvita in temelji na podrobnem poznavanju obeh dram in popolnem zavedanju težav sodobnega človeka in družbe. Opazen je osebni odziv.	
+4 4 -4	A	<b>Oznaka</b> stranskih oseb v večini zajema njihovo zunanost, notranost, delovanje in posledice delovanja (zase in za okolje). Je delno podrobna in delno poglobljena.	TEMELITO ZNANJE
	B	<b>Primerjava</b> vpliva stranskih oseb iz obeh odlomkov temelji na podrobnostih ter zajema dramsko dogajanje in dramsko vzdušje; je razvito razložena in utemeljena; vsebuje nekaj podobnosti in razlik; ima uvodno trditev in zaključno ugotovitev.	
	C	<b>Pojasnilo</b> sooblikovanja sporočilnosti je navedeno za vseh pet stranskih oseb iz uvodnih odlomkov in za obe drami. Razlaga je zanesljiva ter delno prehaja v sintezo. Razumevanje sporočilnosti obeh dram je temeljito. Osebni odziv je nakazan.	
	Č	<b>Presoja</b> o aktualnosti stranskih oseb vsebuje razumevanje pojma <i>sodobni človek</i> in upošteva eno stransko osebo. Osebno mnenje je razvito in utemeljeno; presoja temelji na poznavanju obeh dram in delno na zavedanju težav sodobnega človeka in družbe. Osebni odziv je nakazan.	
+3 3 -3	A	<b>Oznaka</b> stranskih oseb v večini zajema njihovo zunanost, notranost, delovanje in posledice delovanja (zase in za okolje). Ima manj podrobnosti, a je smiselna in ustrezna za nadaljnji razvoj teme.	TRDNO OSNOVNO ZNANJE
	B	<b>Primerjava</b> vpliva večine stranskih oseb iz obeh odlomkov temelji na osnovnih dejstvih ter zajema dramsko dogajanje in delno tudi dramsko vzdušje; je razložena in utemeljena; vsebuje ali podobnosti ali razlike; vsebuje uvodno trditev ali zaključno ugotovitev.	
	C	<b>Pojasnilo</b> sooblikovanja sporočilnosti je navedeno za večino stranskih oseb iz uvodnih odlomkov in za obe drami. Razlaga je razvita. Razumevanje sporočilnosti obeh dram je prisotno in delno utemeljeno.	
	Č	<b>Presoja</b> o aktualnosti stranskih oseb posredno kaže na razumevanje pojma <i>sodobni človek</i> in upošteva eno stransko osebo. Osebno mnenje je delno razvito in delno utemeljeno; presoja izhaja iz podatkov obeh dram in temelji na delnem zavedanju težav sodobnega človeka (in družbe).	
+2 2 -2	A	<b>Oznaka</b> stranskih oseb zajema le posamezne lastnosti njihove zunanosti, notranosti, delovanja in posledic delovanja (zase in za okolje). Je pomanjkljiva, a še smiselna.	ŠIBKO OSNOVNO ZNANJE
	B	<b>Primerjava</b> vpliva posameznih stranskih oseb iz obeh odlomkov temelji le na nekaj dejstvih ter zajema nekaj dramskega dogajanja; je delno razložena in delno utemeljena; vsebuje posamezno podobnost ali razliko; uvodna trditev ali zaključna ugotovitev je le nakazana ali je ni.	
	C	<b>Pojasnilo</b> sooblikovanja sporočilnosti je navedeno za nekaj stranskih oseb iz vsaj enega uvodnega odlomka in za vsaj eno dramo. Razlaga je delno razvita. Razumevanje sporočilnosti vsaj ene drame je prisotno.	
	Č	<b>Presoja</b> o aktualnosti stranskih oseb samo nakaže razumevanje pojma <i>sodobni človek</i> ali ga zanemari. Upošteva eno stransko osebo. Osebno mnenje je nakazano; presoja sloni na nekaj podatkih in posplošenem omenjanju težav sodobnega človeka in družbe.	
+1 1 -1	A	<b>Oznaka</b> stranskih oseb zajema posamezno lastnost njihove zunanosti, notranosti, delovanja in posledic delovanja (zase in za okolje). Je močno pomanjkljiva in ne ustreza nadaljnjemu razvijanju teme.	POMANJKLJIVO ALI NAPAČNO ZNANJE
	B	<b>Primerjava</b> vpliva premajhnega števila stranskih oseb iz enega odlomka ne zajame dramskega dogajanja in dramskega vzdušja; razlaga je le nakazana ali jo nadomešča obnova; ne vsebuje podobnosti ali razlik; nima uvodne trditve ali zaključne ugotovitve.	
	C	<b>Pojasnilo</b> sooblikovanja sporočilnosti je navedeno za posamezno stransko osebo iz enega uvodnega odlomka. Razlage ni, nadomešča jo obnova. Razumevanje sporočilnosti ni prisotno ali je napačno.	
	Č	<b>Presoja</b> o aktualnosti stranskih oseb ne kaže razumevanja pojma <i>sodobni človek</i> ali je ta odsoten. Delno je upoštevana ena stranska oseba, vendar osebno mnenje ni prisotno; presoje ni ali sloni na napačnih podatkih.	

## 19 Boljše merske značilnosti ocenjevalnega orodja

Predstavljeni ocenjevalni obrazec pomeni ocenjevalno orodje, ki ocenjevalcu nudi podporo, da poleg količine (podatkovnega) znanja strokovno pravilno določi tudi kakovost (procesnega in odnosnega) znanja. To je pogoj za objektivno ocenjevanje. Zanesljivost ocenjevanja pa se poveča z urjenjem ocenjevalcev. Če imajo ti na voljo orodje z ustaljeno strukturo ocenjevanja, ki jo omogoča taksonomska lestvica načinov razvijanja teme, potem se vsako leto prilagodijo samo novim vsebinskim zahtevam aktualnega maturitetnega sklopa. Objektivno in zanesljivo ocenjevanje pa sta temelj pravičnih ocen, kar je eden izmed postulatov zunanje mature.

---

Mnenje o tem, kaj je dobro ali slabo napisano v esejih, ni odvisno od ocenjevalčevega občutka, temveč od strokovno definirane stopnje količine in kakovosti znanja.

---

### Sklep

Za korektno in s tem tudi objektivno ocenjevanje vsebinskega dela eseja je treba uvesti uporabo opisnih kriterijev. Zunanji ocenjevalci na Državnem izpitnem centru jih od lanske mature (maj 2022) uporabljamo za ocenjevanje jezikovnega dela maturitetnih esejev, poleg tega so ustaljeno v rabi pri ustnem delu maturitetnih izpitov, ki jih za svoje kandidate izvajajo šole interno. Tudi raziskave so pokazale, da opisnokriterijsko ocenjevanje omogoča večjo skladnost ocenjevalcev, predvsem pa zagotavlja objektivnost ocenjevanja, saj je kakovost ocenjevanja, ki je najbolj podvržena pristranskosti, določena z opisniki. Mnenje o tem, kaj je dobro ali slabo napisano v esejih, ni odvisno od ocenjevalčevega občutka, temveč od strokovno definirane stopnje količine in kakovosti znanja. Ker na maturi poleg vsebine predpisanih književnih del preverjamo predvsem zmožnosti kandidatov za razvijanje esejske teme – to pomeni za razčlenjevanje, razlaganje, utemeljevanje, primerjanje in vrednotenje – so opisni kriteriji za to najprimernejši. V nasprotju s kontrolnim seznamom, ki ne omogoča nagrajevanja kakovosti esejev, zaznajo kompleksnejše ravni pisanja, s čimer so kandidati tudi zaslužen ocenjeni z višjo oceno.

V opisnih kriterijih imajo zunanji ocenjevalci pri svojem delu močno oporo, zato je uporaba sedanjih vzorčnih »odgovorov« nepotrebna. Ti namreč ocenjevalcu ne pomagajo pri ocenjevanju kakovosti v konkretnih esejih, ki jih ima pred seboj. Namesto točk, s katerimi se zdaj ocenjene posamezne vsebinske postavke do 8, 10 ali celo 12 točk, so šolske ocene mnogo bolj informativne, saj so definirane taksonomsko. V prispevku je prikazan ocenjevalni obrazec, s katerim bi lahko ocenili letošnji predmaturitetni preizkus pisanja eseja, ki temelji na ocenjevanju količine in kakovosti ubeseditvenih postopkov.

### Povzetek

V članku so predstavljene zadrege z obstoječim načinom ocenjevanja vsebinskega dela maturitetnih esejev ter rešitve, ki omogočajo njegovo izboljšanje s spremembo obstoječega ocenjevalnega orodja. Prikazane so razlike med opisnokriterijskim ocenjevalnim postopkom ter uporabo kontrolnega seznama, med pisanjem po navodilih ter samostojnim razvijanjem teme, med osnovnošolskimi ter srednješolskimi zahtevami za pisanje šolskih spisov oz. esejev ipd. Predstavljena je razlika med uporabo točk in šolskih ocen od ena do pet za delne esejske »odgovore« ter med subjektivnostjo in objektivnostjo, ki izhajata iz tega. Poudarjena je nujnost, da ocenjujemo ubeseditvene postopke oz. načine razvijanja esejske teme, saj so ti cilj vsakoletnega preverjanja maturitetnega znanja. Predstavljen je tudi primer ocenjevalnega obrazca, ki ustreza vsem kriterijem objektivnega in zanesljivega ocenjevanja.

---

## Viri in literatura

- Ahmed, A. in Pollitt, A. (2009). Evaluating the evidence in assessment. A paper for the 34th annual conference of the International association for educational assessment. *Preverjanje in ocenjevanje* 6(1–2), 59–69. [https://www.academia.edu/10028303/Evaluating\\_the\\_evidence\\_in\\_assessment](https://www.academia.edu/10028303/Evaluating_the_evidence_in_assessment)
- Assessment Grading Tools. Professor's Resource Site.* Ottawa AC. <https://www.algonquincollege.com/profres/evaluating-learning/assessment-criteria/>
- Budin, J. (1995). Projekt matura. Uršič, M. (ur.). *Prvi strokovni posvet o maturi*. Republiški izpitni center. 7–14.
- Čokl, S. (1999). Nekaj misli o možnostih objektivnega ocenjevanja esejev. *Jezik in slovstvo* 44(7–8), 294–298. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-THLFTT3T/bb7c2197-86de-4aab-8f88-9370a874441d/PDF>
- Čokl, S. (2001). *Merila ocenjevanja pri maturitetnih esejih: magistrsko delo*. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za slovenistiko.
- Čokl, S. (2013). *Metodološka in vsebinska primerjava modelov ocenjevanja znanja pri maturitetnih esejih iz slovenščine: doktorska disertacija*. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za slovenistiko.
- Čokl, S. in Bucik, V. (2016). Razvijanje novih meril za ocenjevanje maturitetnih esejev pri splošni maturi iz slovenščine. *Jezik in slovstvo* 61(1), 15–34. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-P2LLZ-GIP/81e947df-c5b2-43e1-983b-cfb80387d04/PDF>
- Čokl, S. in Cankar, G. (2008). *Poročilo. Raziskava različnih vrst kriterijev za ocenjevanje maturitetnih esejev iz slovenščine*. Državni izpitni center. <https://www.ric.si/splosna-matura/porocila--analize--raziskave/>
- Dolgan, M. (1981). Naslov in razčlenitev. *Jezik in slovstvo* 26(6), 214–216.
- Dolgan, M. (1983). Oblikovanje naslova in razčlenitve (dispozicije). *Jezik in slovstvo* 28(4), 111–117.
- Izpitna pola 1, 4. maj 2022, slovenščina, splošna matura. Državni izpitni center. <https://www.ric.si/splosna-matura/predmeti/slovenscina/>
- Krakar Vogel, B in Šimenc, B. (2000). *Vodnik skozi književnost na maturi*. Državni izpitni center.
- Letno poročilo – splošna matura za šolsko leto 2022*. Poročila državnih izpitnih komisij za splošno maturo. Slovenščina (str. 38–40). Državni izpitni center. <https://www.ric.si/splosna-matura/porocila--analize--raziskave/>
- Maturitetni izpitni katalog za splošno maturo 2023*. Ocenjevanje znanja. (str. 17–18). Državni izpitni center. <https://www.ric.si/splosna-matura/splosne-informacije/>
- Saksida, I. (2022). Predgovor. Prilagoditve za prilagojene? *Letno poročilo – splošna matura 2022* (str. 10–12). Državni izpitni center. <https://www.ric.si/splosna-matura/porocila--analize--raziskave/>
- Silvester, M. (1959). Slovenske naloge v srednji šoli. *Jezik in slovstvo* 5(3), 75–82.
- Silvester, M. (1960). Slovenske naloge v srednji šoli. *Jezik in slovstvo* 5(4), 104–108.
- Silvester, M. (1960). Slovenske naloge v srednji šoli. *Jezik in slovstvo* 6(1), 15–21.
- Šimenc, B. in Tomažević, P. (2015). Zunanje ocenjevanje šolskega eseja na splošni maturi od začetka do danes. *Jezik in slovstvo* 60(3–4), 241–247.
- Velikonja Kolar, I. (2021). *Ocenjevanje jezikovne pravilnosti, sloga in zgradbe šolskega eseja pri izpitu iz slovenščine kot materinščine na splošni maturi: doktorska disertacija*. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. Oddelek za slovenistiko.
-